

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 29.10.1996, sp. zn. Stn 1/95, ECLI:CZ:NS:1996:STN.1.1995.1

Číslo: 37/1996

Právní věta: Povahu a účinky trestního rozsudku (rozhodnutí o vině a trestu) soudu, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, vyhlášeného před 1. 1. 1993, je třeba z hlediska § 21 odst. 2 tr. zák. stanovit diferencovaně. Zatímco takový rozsudek nemůže být na území České republiky vykonán, ani tu mít jiné pozitivní účinky jako formální právní skutečnosti, nestanoví-li zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, něco jiného, má zde účinek negativní tak, že tvoří překážku věci rozhodnuté. Z toho především vyplývá, že takový rozsudek lze vykonat (pokračovat v jeho výkonu), jen bylo-li s jeho výkonem započato před účinností zákona č. 25/1993 Sb. (srov. čl. II bod 7 citovaného zákona), nebo jestliže jej Nejvyšší soud České republiky uznal na území České republiky podle § 384a tr. ř., popř. jde-li o výkon trestu peněžitého nebo trestu zákazu činnosti na základě dožádání Slovenské republiky podle čl. VI Závěrečného protokolu Smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou (uveřejněna pod číslem 209/1993 Sb.). Dále, že nelze uložit souhrnný trest podle § 35 odst. 2 tr. zák. i za trestný čin, za nějž byl pachatel odsouzen takovým rozsudkem, a nelze k němu ani přihlížet jako k okolnosti zakládající zpětnost jako zákonnou podmínku, např. podle § 34 písm. j), § 41 odst. 1, § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. Naproti tomu nemohou orgány České republiky zahájit trestní stíhání, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno (§ 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.) proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo takovým pravomocným rozsudkem nebo bylo-li pravomocně zastaveno před 1. 1. 1993 soudem nebo jiným orgánem činným v trestním řízení se sídlem na území dnešní Slovenské republiky, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení orgány Slovenské republiky zrušeno. Je-li však trest uložený takovým rozsudkem vykonáván, popř. byl-li již vykonán na území České republiky na základě ustanovení čl. II bod 7 zák. č. 25/1993 Sb. nebo na základě dožádání Slovenské republiky podle čl. VI Závěrečného protokolu Smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou, hledí se na odsouzení jako na odsouzení soudem České republiky. Totéž platí v případě, že byl rozsudek uznán na území České republiky podle § 384a tr. ř., jakož i v případě, že bylo odsouzení takovým rozsudkem na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu zaznamenáno do evidence Rejstříku trestů podle § 4 odst. 2 zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.10.1996

Spisová značka: Stn 1/95

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Účinky rozhodnutí cizího státu, Uznávání a výkon cizích soudních rozhodnutí

Předpisy: 140/1961 Sb. § 21 odst. 2
§ 247 odst. 1 písm. e) 141/1961 Sb. § 11 odst. 1 písm. f)

§ 34 písm. j)

§ 348a 269/1994 Sb. § 4 odst. 2 25/1993 Sb. čl. II. bod 7

§ 35 odst. 2

§ 41 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 37/1996 sb. rozh.

Povahu a účinky trestního rozsudku (rozhodnutí o vině a trestu) soudu, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, vyhlášeného před 1. 1. 1993, je třeba z hlediska § 21 odst. 2 tr. zák. stanovit diferencovaně. Zatímco takový rozsudek nemůže být na území České republiky vykonán, ani tu mít jiné pozitivní účinky jako formální právní skutečnosti, nestanoví-li zákon nebo mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, něco jiného, má zde účinek negativní tak, že tvoří překážku věci rozhodnuté. Z toho především vyplývá, že takový rozsudek lze vykonat (pokračovat v jeho výkonu), jen bylo-li s jeho výkonem započato před účinností zákona č. 25/1993 Sb. (srov. čl. II bod 7 citovaného zákona), nebo jestliže jej Nejvyšší soud České republiky uznal na území České republiky podle § 384a tr. ř., popř. jde-li o výkon trestu peněžitého nebo trestu zákazu činnosti na základě dožádání Slovenské republiky podle čl. VI Závěrečného protokolu Smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou (uveřejněna pod číslem 209/1993 Sb.). Dále, že nelze uložit souhrnný trest podle § 35 odst. 2 tr. zák. i za trestný čin, za nějž byl pachatel odsouzen takovým rozsudkem, a nelze k němu ani přihlížet jako k okolnosti zakládající zpětnost jako zákonnou podmínku, např. podle § 34 písm. j), § 41 odst. 1, § 247 odst. 1 písm. e) tr. zák. Naproti tomu nemohou orgány České republiky zahájit trestní stíhání, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno (§ 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.) proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo takovým pravomocným rozsudkem nebo bylo-li pravomocně zastaveno před 1. 1. 1993 soudem nebo jiným orgánem činným v trestním řízení se sídlem na území dnešní Slovenské republiky, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení orgány Slovenské republiky zrušeno. Je-li však trest uložený takovým rozsudkem vykonáván, popř. byl-li již vykonán na území České republiky na základě ustanovení čl. II bod 7 zák. č. 25/1993 Sb. nebo na základě dožádání Slovenské republiky podle čl. VI Závěrečného protokolu Smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou, hledí se na odsouzení jako na odsouzení soudem České republiky. Totéž platí v případě, že byl rozsudek uznán na území České republiky podle § 384a tr. ř., jakož i v případě, že bylo odsouzení takovým rozsudkem na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu zaznamenáno do evidence Rejstříku trestů podle § 4 odst. 2 zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů.

(Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR, [Stn 1/95](#))

Z odůvodnění:

Ministerstvo spravedlnosti ČR získalo v rámci plnění svých úkolů poznatek o nejednotnosti soudního rozhodování při posuzování formální podmínky zvláště nebezpečné recidivy podle § 41 odst. 1 tr. zák. ve vztahu k předchozímu odsouzení a potrestání soudem se sídlem na území Slovenské republiky, k němuž došlo před 1. 1. 1993. Jde konkrétně o dva senáty Vrchního soudu v Praze, které vydaly během jednoho měsíce o této otázce dvě rozdílná rozhodnutí. V rozsudku ze dne 20. 10. 1993 sp. zn. [11 To 90/93](#), později publikovaném pod č. 39/1994 sb. rozh. tr., zaujal senát tohoto soudu právní názor, že počínaje

1. 1. 1993 je odsouzení soudem se sídlem ve Slovenské republice odsouzením cizího suverénního

státu, byť k němu došlo za doby trvání československé federace, tj. před uvedeným datem. Podle § 21 odst. 2 tr. zák. proto k němu nelze přihlížet při posuzování zvláště nebezpečné recidivy podle § 41 odst. 1 tr. zák., neboť Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, publikovaná pod č. 209/1993 Sb., ani jiná mezinárodní smlouva mu takové právně relevantní účinky nepřiznává. Naproti tomu jiná senát Vrchního soudu v Praze svým rozsudkem ze dne 23. 9. 1993 sp. zn. 3 To 46/93 odsoudil obviněného jako zvláště nebezpečného recidivistu podle § 41 odst. 1 tr. zák. ve vztahu k potrestání rozsudkem Okresního soudu v Martině ze dne 16. 3. 1983 sp. zn. 3 T 124/82, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Banské Bystrici ze dne 5. 5. 1983 sp. zn. 6 To 162/83.

Ministr spravedlnosti dal proto podle § 21 odst. 3 zák. č. 436/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, předsedovi Nejvyššího soudu podnět k zaujetí stanoviska ke sjednocení výkladu této sporné právní otázky.

Předseda Nejvyššího soudu na podkladě tohoto podnětu podle § 29 odst. 1 zák. č. 335/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a čl. 25 odst. 1 písm. e) Jednacího řádu Nejvyššího soudu ze dne 3. 3. 1993 [Plsn 1/93](#) navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu ČR zaujalo stanovisko ke správnému a jednotnému výkladu ustanovení § 21 odst. 2 tr. zák. ve vztahu k pravomocným odsouzením soudy se sídlem ve Slovenské republice před dnem 1. 1. 1993.

O vyjádření k této sporné otázce požádal předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu Ministerstvo spravedlnosti ČR, Nejvyšší státní zastupitelství, Vrchní soudy v Praze a v Olomouci, katedry trestního práva právnických fakult Univerzity Karlovy a Masarykovy univerzity a dodatečně i katedru ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

Ministerstvo spravedlnosti ČR zastává důsledně názor, že trestní rozsudek soudu, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, jenž byl vyhlášen před 1. 1. 1993, není rozsudkem cizího státu ve smyslu § 21 odst. 2 tr. zák. Jádrem stanoviska by měl být podle vyjádření tohoto orgánu výklad pojmu rozsudek cizího státu ve smyslu § 21 odst. 2 tr. zák. a mělo by se zabývat povahou rozhodnutí soudů se sídlem na dnešním území Slovenské republiky v rámci novodobé historie společného státu. Důležité je v tomto ohledu hledisko vyplývající ze skutečnosti, že v roce 1968 došlo k federálnímu uspořádání původně unitárního státu. Při řešení těchto problémů by měl být brán zřetel na řadu právních skutečností, z nichž zejména vyplývá, že až do zániku ČSFR platil na jejím území stejný trestní zákon i stejný trestní řád, který při určování místní, věcné a funkční příslušnosti soudu a výkonu jejich rozhodnutí nerozlišoval mezi soudy České republiky a Slovenské republiky (§ 8 odst. 3 zák. č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců, ve znění pozdějších předpisů).

Dále je podle názoru Ministerstva spravedlnosti důležité, že podle § 2, § 3 odst. 2 a § 10 odst. 1, 4 zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, jsou součástí evidence Rejstříku trestů i údaje o osobách pravomocně odsouzených, shromážděné podle dříve platných předpisů (tedy i odsouzení vyslovená soudy Slovenské republiky do 31. 12. 1992, pokud se odsouzený narodil na území České republiky nebo v cizině). Ostatně smlouva o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou výslovně uvádí, že oba státy navazují na společné tradice československé státnosti.

Popření možnosti přihlížet k odsouzení slovenským soudem jako k zákonné podmínce recidivy se podle názoru Ministerstva spravedlnosti jeví jako absurdní při posuzování situace, kdy na území České republiky jsou ve věznicích hromadně vykonávána bez zvláštního uznávacího řízení rozhodnutí soudů Slovenské republiky a na osoby vykonávající trest odnětí svobody pohlížíme jako na odsouzené, avšak pro případ, že se znovu dopustí trestné činnosti, bychom na ně měli hledět jako na netrestané.

Největším problémem podle názoru Ministerstva spravedlnosti ČR však je, že rozhodnutí soudu cizího státu nevytváří překážku věci rozsouzené. To je ve vztahu k soudům se sídlem na území současné Slovenské republiky, pokud jde o rozhodnutí vyhlášená před 1. 1. 1993, neudržitelné. To je hlavní důvod, proč nelze takovou povahu uvedeným rozhodnutím přiznat. Je také nesprávné, aby se řada odsouzených stala bezúhonnými jen proto, že jejich trestná činnost byla spáchána na Slovensku, a to třeba jen z části, a tam byli proto také odsouzeni.

Katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy uvedla, že podle názoru pracovníků katedry se jedná o problém především ústavněprávní. Doporučila proto, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu vyžádalo před zaujetím stanoviska ještě vyjádření odborníků v tomto oboru práva.

Podle vyjádření katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy by právní názor, že k pravomocným odsouzením soudů se sídlem ve Slovenské republice, ke kterým došlo před 1. 1. 1993, nelze přihlížet proto, že jde o rozsudek cizího soudu ve smyslu § 21 odst. 2 tr. zák., byl v rozporu s ústavně zakotveným principem kontinuity českého práva s právem československým.

Ve vyjádření se především poukazuje na čl. 1 odst. 1 ústavního zákona č. 542/1992 Sb., o zániku ČSFR, podle kterého zanikla tato republiky uplynutím dne 31. 12. 1992. Podle odst. 2 téhož ustanovení se nástupnickými státy ČSFR staly Česká republika a Slovenská republika. Na toto ustanovení z hlediska právního řádu samostatné České republiky navazoval ústavní zákon ČNR č. 4/1993 Sb. ze dne 15. 12. 1992, který zejména v čl. 1 zajistil kontinuitu právního řádu České republiky s právním řádem československým. Ústava České republiky přijatá 16. 12. 1992 Českou národní radou stanovila ve svém čl. 113 svou účinnost 1. 1. 1993. Do té doby z hlediska českého právního řádu byla tedy Česká republika a Slovenská republika součástí společného státu a obě tvořily i z hlediska mezinárodního práva jeden stát. Všechny akty (včetně rozsudků) orgánů federálních i orgánů obou republik byly založeny na ústavě tohoto společného státu.

Vydávané rozsudky byly do doby zániku ČSFR založeny na trestním právu hmotném i procesním, jehož úprava byla ve výlučné pravomoci Federálního shromáždění (čl. 37 odst. 1 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to i když výkon těchto pravomocí patřil v plném rozsahu orgánům obou republik. Podle čl. 99 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byl nejvyšším soudním orgánem ČSFR Nejvyšší soud ČSFR, který zajišťoval zákonnost a jednotnost rozhodování mezi republikami a plnil další tam uvedené úkoly. I po této stránce se jednalo tedy o zajištění jednotného soudního rozhodování orgánů jednoho státu, přičemž toto rozhodování bylo založeno na týchž právních předpisech a vycházelo z ústavy společného státu.

Již v té době platila na celém území Československa jako ústavní zákon Listina základních práv a svobod, podle jejíhož čl. 40 odst. 5 nikdo nesmí být trestně stíhán za čin, pro který byl již pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Z hlediska ústavního řádu České republiky lze tedy trestní rozsudky vyhlášené na území Slovenské republiky považovat za rozsudky cizího státu, jen pokud k nim došlo po 1. 1. 1993, nikoli dříve.

Závěrem katedra ústavního práva poukazuje na zákon č. 40/1993 Sb., kdy jednou z podmínek volby státního občanství podle § 18 odst. 1 je, že občan Slovenské republiky nebyl v posledních pěti letech pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin. Tento zákon nepochybně respektuje kontinuitu českého práva s právem československým a rozsudky trestních soudů se sídlem ve Slovenské republice mají významné účinky dokonce na vznik státního občanství.

Katedra trestního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity uvedla názor, podle kterého je nutno považovat rozsudky slovenských soudů vyhlášené před 1. 1. 1993 z hlediska jejich výkonu a dalších pozitivních účinků jako formálních právních skutečností za rozsudky cizího státu ve smyslu § 21 odst. 2 trestního zákona.

Nejvyšší státní zastupitelství a Vrchní soudy v Praze a v Olomouci zastávají právní názor, který lze stručně označit za shodný s právním názorem Právnické fakulty Masarykovy univerzity.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky přihlédlo k uvedeným vyjádřením a při zaujetí stanoviska vycházelo z těchto úvah:

Především je třeba uvést, že Nejvyšší soud České republiky nemá jiné poznatky, které by nasvědčovaly nejednotné praxi soudů při řešení těchto otázek. Judikatura soudů se od rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky vyvíjela tak, že soudy nepřiznávaly rozsudkům soudů se sídlem na území Slovenské republiky vyhlášeným před 1. 1. 1993 pozitivní účinky jako formálním právním skutečností. Taková je i dosud publikovaná judikatura ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, která nepochybně k tomuto vývoji soudní praxe významně přispěla.

Rozhodnutí č. 45/1993-I sb. rozh. tr. v právní větě uvádí: „Se zřetelem k ustanovení čl. 1 odst. 2 ústavního zákona č. 542/1992 Sb. nelze po

1. 1. 1993 aplikovat ustanovení o souhrnném trestu, včetně ustanovení o upuštění od jeho uložení, ve vztahu k rozsudkům soudů se sídlem na území Slovenské republiky. To platí bez ohledu na případnou okolnost, že skutkové důvody, které by jinak opodstatňovaly aplikaci ustanovení o souhrnném trestu, nastaly před 1. 1. 1993.“

Rozhodnutí č. 39/1994 sb. rozh. tr. v právní větě uvádí: „Při posuzování formální podmínky zvlášť nebezpečné recidivy podle § 41 tr. zák. nelze přihlížet k odsouzení a potrestání obviněného soudem se sídlem ve Slovenské republice, i kdyby k nim došlo před zánikem České a Slovenské Federativní Republiky. K takovému odsouzení je možné přihlížet pouze jako k v zákoně výslovně neuvedené přitěžující okolnosti.“

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 9. 1993 sp. zn. 3 To 46/93, na který poukazuje jako na rozhodnutí vyslovující odlišné právní názory ve svém podnětu Ministerstvo spravedlnosti, byl vydán před tím, než byla publikována obě citovaná rozhodnutí, takže samo nemůže být důkazem o nejednotném postupu soudů.

Přesto má trestní kolegium Nejvyššího soudu České republiky za to, že k této otázce je nutno zaujmout stanovisko k jednotnému výkladu zákona. Jde totiž o řešení problematiky značně složité, na kterou dosud publikovanou judikaturou nebyla a ani nemohla být dána vyčerpávající odpověď.

Podle § 21 odst. 2 tr. zák. „trestní rozsudek cizího státu nemůže být vykonán na území republiky ani tu mít jiné účinky, nestanoví-li zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, něco jiného.“

Pokud jde o účinky cizího rozsudku, rozlišují se negativní a pozitivní. První vyžadují ze strany uznávajícího státu pasivitu, tj. jeho orgány nemohou v téže věci znovu provést trestní stíhání, popř. znovu vykonat trest vytrpěný pro týž čin v cizině. Druhé vyžadují aktivitu, tj. provedení určitých opatření na základě cizího rozhodnutí.

Výkon cizího trestního rozsudku je jedním z tzv. pozitivních účinků. Jde vlastně o nejvyšší formu uznání cizího pravomocného a vykonatelného rozhodnutí.

Pokud jde o další pozitivní účinky trestního rozsudku, je jím podle zásad trestního práva mezinárodního především význam právních skutečností, s nimiž právní řád podle domácího práva váže určité účinky, zejména recidivu podle vlastního zákona. 1)

Odpověď na otázku, zda je rozsudek soudu se sídlem na území Slovenské republiky vyhlášený před 1.

1. 1993 trestním rozsudkem cizího státu ve smyslu § 21 odst. 2 tr. zák., není jednoduchá. Samotná skutečnost, že došlo k rozdělení společného státu a jeho jednotné soudní soustavy na dva samostatné suverénní státy, je situací, pokud jde o trestní rozsudky a jejich účinky, značně komplikovanou. Proto trestní kolegium Nejvyššího soudu vychází pro zjednodušení dalšího výkladu z terminologie používané v trestním právu mezinárodním pro rozsudek cizího státu.

Z ústavněprávního hlediska se jeví být odpověď jednoznačná. Z žádných ústavních dokumentů nevyplývá závěr, že by rozhodnutí soudu se sídlem na území dnešní Slovenské republiky vyhlášená před 1. 1. 1993 bylo možno považovat za rozhodnutí samotné Slovenské republiky. Jde o právní akt učiněný na základě společného právního řádu soudy společné soudní soustavy. Takovým aktem je proto vázána i Česká republika jako nástupnický stát České a Slovenské Federativní Republiky.

U trestního rozsudku se podle názoru Nejvyššího soudu ČR však může tato vázanost nástupnického státu právním aktem České a Slovenské Federativní Republiky bez dalšího projevit jen v negativních účincích rozsudku - v přiznání překážky věci rozhodnuté. Lze souhlasit s názorem Ministerstva spravedlnosti České republiky, jakož i katedry ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, že opačný názor by byl v rozporu se zásadami vyplývajícími z ústavního pořádku České republiky - čl. 40 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, podle něhož nikdo nesmí být trestně stíhán pro čin, pro který již byl pravomocně odsouzen nebo zproštěn obžaloby. Stejná zásada vyplývá i z čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.).

Pokud jde o pozitivní účinky takových trestních rozsudků jako právního aktu zaniklého státu, ty se nemohou projevit plně v obou nástupnických státech. Z povahy věci i některých specifík trestního práva v České a Slovenské Federativní Republice totiž vyplývají v tomto směru některá zásadní omezení. Pro jasné vymezení dosahu pozitivních účinků pro nástupnické státy bylo třeba co nejdříve po zániku ČSFR tuto problematiku podrobně upravit v jednotlivých státech zákony, popřípadě přijmout dvoustranou mezinárodní smlouvu. K tomu také došlo, avšak jen v otázce výkonu rozhodnutí, jak o tom bude dále pojednáno.

V první řadě si je třeba uvědomit, že trestní rozsudek je úzce svázán s výkonem uloženého trestu. Řízení před soudy v trestní věci nekončí vynesením rozsudku a jeho právní mocí. Aby byl splněn účel trestního řízení, je třeba vykonat uložený trest. Trest uložený rozsudkem v době trvání společného státu ale nemůže být po jeho zániku vykonatelný v obou nástupnických státech bez jakéhokoli omezení jen na základě přijatých ústavních zákonů o nástupnictví. Především by tak nebyly žádné právní záruky, aby trest odnětí svobody, s jehož výkonem by nebylo započato před 1. 1. 1993, nebyl vykonán postupně v obou nástupnických státech. K úkonům zajišťujícím výkon trestu, ať již jde o trest odnětí svobody nebo sankce majetkové, je přitom třeba provádět další trestní řízení. Po rozdělení společného státu, kdy se podle čl. 1 odst. 2 ústavního zákona č. 542/1992 Sb. nástupnickými státy České a Slovenské Federativní Republiky staly Česká republika a Slovenská republika, je zřejmé, že další trestní řízení mohou konat jen soudy jednoho z těchto států, a to ty, které vyhlásily rozsudek. Taková je původní právní úprava trestního řízení ČSFR, kterou převzala Česká republika jako nástupnický stát ústavním zákonem ČNR č. 4/1993 Sb. Další trestní řízení v takové věci nemohou bez dalšího konat soudy druhého nástupnického státu, v posuzovaném případě České republiky. Orgány České republiky ani nemohou vykonávat rozsudek jen na základě rozhodnutí učiněných v trestním řízení cizím státem, kterým od

1. 1. 1993 je nepochybně Slovenská republika. Trestní řád České republiky takový institut nezná. V tomto směru je třeba ještě připomenout institut podmíněného odkladu výkonu trestu odnětí svobody, kdy trestní právo bývalé ČSFR převzaté nástupnickými státy stanoví právo i povinnost soudu, který trest uložil, aby za určitých okolností ve veřejném zasedání rozhodl, že se odsouzený neosvědčil a že se trest vykoná. Význam takového rozhodnutí, jestliže je učinil příslušný soud po 1. 1. 1993, pro hodnocení povahy rozsudku, jímž byl uložen trest, v druhém nástupnickém státě tuto problematiku

ještě více komplikuje. Problematické je i rozhodování o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, jakož i zahlazení odsouzení. Tyto důsledky rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky jsou pro Českou republiku nepochybné a nasvědčují tomu, že rozsudek soudu, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, má za těchto okolností v uvedených směrech povahu trestního rozsudku cizího státu, byť byl vyhlášen soudem dříve společné soudní soustavy.

Ze stejného názoru zřejmě vycházel i zákonodárce při přijetí čl. II bod 7 zákona č. 25/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní řád, jakož i při souhlasu s čl. 6 Závěrečného protokolu Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech publikované pod č. 209/1993 Sb., jejímž cílem bylo vyřešit nejdůležitější otázky nástupnictví v této oblasti.

Ustanovení čl. II bod 7 zákona č. 25/1993 Sb. uvádí: „Jestliže bylo před účinností tohoto zákona (č. 25/1993 Sb.) započato na území České republiky s výkonem rozhodnutí soudu Slovenské republiky nebo soudu bývalé České a Slovenské Federativní Republiky, který měl sídlo na území Slovenské republiky, pokračuje se v něm, jako by s jednalo o rozhodnutí České republiky, pokud mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána, nestanoví jinak.“

Kromě toho, že použitá formulace naznačuje, že zákonodárce rozsudky uvedených soudů nepokládá z hlediska možného výkonu za rozsudky státu, na jehož území se mají vykonat, tedy v podstatě tak naznačuje, že jde o rozsudky cizího státu, je dále zřejmé, že vychází z úvahy, že vykonat jimi uložené tresty nelze, pokud nejsou splněny určité podmínky, a pro tento případ stanoví z tohoto pravidla určitou zákonnou výjimku, kdy je výkon možný.

I když ponecháme stranou úvahy o důvodech, které vedly k přijetí této normy, je od jejího přijetí možné z citovaného ustanovení dovodit, že v České republice jen na základě platných zákonů nelze vykonat rozsudek soudu, který měl sídlo na území dnešní Slovenské republiky, pokud s jeho výkonem nebylo započato před účinností citovaného zákona. Tím je jednoznačně vyřešena otázka výkonu takového rozsudku v České republice a tedy i nejvýznamnějšího jeho pozitivního účinku ve smyslu § 21 odst. 2 tr. zák. Pokračování ve výkonu trestu uloženého takovým rozsudkem, jestliže s ním bylo započato, lze chápat jako výjimku z obecného pravidla zákazu výkonu rozsudku cizího státu, splňující podmínku ustanovení § 21 odst. 2 tr. zák. „jestliže zákon nestanoví jinak“.

Rozsudek uložený soudem se sídlem ve Slovenské republice, který byl vyhlášen před 1. 1. 1993 a nebylo započato s jeho výkonem před účinností citovaného zákona, lze proto vykonat v České republice jen za splnění podmínek druhé výjimky ustanovení § 21 odst. 2 tr. zák., tedy stanoví-li to vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

V tomto případě jde především o již zmíněný článek VI Závěrečného protokolu Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci. Toto ustanovení uvádí: „Jestliže byl v trestním řízení uložen před nabytím platnosti smlouvy peněžitý trest nebo trest zákazu činnosti a tento trest dosud nebyl úplně vykonán, soudy obou smluvních stran si odevzdají opisy pravomocných rozhodnutí týkajících se občanů druhé smluvní strany nebo odsouzených, kteří mají na území druhé smluvní strany bydliště, spolu se sdělením, jakou část trestu zbývá vykonat, a od dalších úkonů směřujících k výkonu trestu upustí. Další výkon těchto trestů a úkony s tím související provedené soudy dožádané smluvní strany.“

Dále jde podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu o případy, na které obecně pamatuje čl. 31 již citované Smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci odkazující na štrasburskou Úmluvu o předávání odsouzených osob (uveřejněna pod č. 553/1993 Sb.). Ovšem Nejvyšší soud musí před vlastním rozhodnutím soudu o vykonání rozsudku uznat tento rozsudek na

území České republiky v řízení podle § 384a tr. ř. Jinak nelze za současné právní úpravy zajistit závazek České republiky jako signatáře štrasburské Úmluvy umožnit vlastním občanům na jejich žádost vykonat trest na území republiky. Nejvyšší soud České republiky již v takovém případě na návrh Ministerstva spravedlnosti opakovaně rozhodl, že takový rozsudek uznal na území České republiky. Tím je ovšem vyjádřeno zároveň to, že je takový rozsudek pokládán příslušným soudním orgánem České republiky za rozsudek cizozemského soudu (srov. ustanovení § 384a tr. ř.).

Dalším omezením přiznání pozitivních účinků posuzovaných trestních rozsudků soudů se sídlem na území Slovenské republiky, které vyplývá z převzaté právní úpravy bývalé ČSFR pro soudy České republiky jako nástupnického státu, je problematika ukládání souhrnného trestu. Ta však již není řešena ani přijetím zákona ani mezinárodní smlouvou. Podle ustanovení § 35 odst. 2 tr. zák. soud uloží souhrnný trest podle zásad o úhrnném trestu (§ 35 odst. 1 tr. zák.), když odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin. Spolu s uložením souhrnného trestu soud zruší výrok o trestu uloženém pachateli rozsudkem dřívějším, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Lze si jen stěží představit, že by soud České republiky mohl zasahovat do pravomocného rozhodnutí soudu na území Slovenské republiky v době, kdy jde již o jiný suverénní stát, a jakkoli je měnit, přičemž uvedené ustanovení trestního zákona v souvislosti s uložením souhrnného trestu stanoví povinnost zrušit předchozí výrok o trestu striktně a bezvýjimečně. Obecně ustanovená povinnost zrušit i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, by se pak mohla dotknout rozhodnutí slovenských soudů učiněných v době po rozdělení společného státu. Pochybná by byla i konstrukce omezeného zrušení účinků předchozího rozsudku slovenského soudu jen ve vztahu k území České republiky, protože v takovém případě by pachateli hrozilo, že i přes výkon souhrnného trestu v České republice by mohl být podroben též výkonu soudem v České republice „zrušeného“ trestu na Slovensku z rozsudku slovenského soudu, který by tam byl pochopitelně považován za nezrušený. Uložením souhrnného trestu v takových případech by vlastně došlo k tomu, že by v České republice byl vykonán trest, který byl původně uložen slovenským soudem. V případech, kdy z nějakého důvodu nedošlo k výkonu uloženého trestu a nebylo s ním ani započato v České republice, by vlastně uložení a vykonání souhrnného trestu bylo pro pachatele nepříznivé, neboť trest původně uložený by nebylo možno jinak vykonat. Navíc je pro ukládání souhrnného trestu nezbytné mít k dispozici trestní spis týkající se předchozího odsouzení, k jehož zapůjčení slovenskou stranou nemusí dojít. Podle Smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou a podle Evropské úmluvy o vzájemné pomoci ve věcech trestních (č. 550/1992 Sb.) není Slovenská republika povinna příslušný spis poskytnout. Podle čl. 3 naposled uvedené Úmluvy se pouze dožádaná strana vynasnaží vyhovět žádosti o předání originálů spisů. Povinna je pouze předávat ověřené fotokopie vyžádaných spisů a listin.

tyto úvahy vedly soudy České republiky k závěru, který vyústil v soudní praxi reprezentovanou shora citovaným rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 8. 1993 sp. zn. [7 To 116/93](#), který byl publikován pod č. 45/1993 - I. sb. rozh. tr.

V současnosti sice, vzhledem k tomu, že od zániku ČSFR uplynula delší doba, není již otázka ukládání souhrnných trestů k rozsudkům slovenských soudů aktuální, je na ní však dobře ukázána nejednoznačnost nástupnické role České republiky ve vztahu k trestním rozsudkům soudů dříve společné soudní soustavy. Problematické je i přihlížení k takovému odsouzení jako k právní podmínce recidivy stanovené zákonem České republiky. Tato otázka rovněž nebyla po rozdělení společného státu nijak právně upravována.

Podle § 41 odst. 1 tr. zák. se pachatel, který znovu spáchal zvláště závažný úmyslný trestný čin, ač již

byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný úmyslný trestný čin potrestán, považuje za zvlášť nebezpečného recidivistu, jestliže tato okolnost pro svou závažnost, zejména vzhledem k délce doby, která uplynula od posledního odsouzení, podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Podle § 41 odst. 1 tr. zák. zvlášť závažnými trestnými činy jsou trestné činy uvedené v § 62 tr. zák. a ty úmyslné trestné činy, na něž tento zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Podle § 42 odst. 1 tr. zák. horní hranice trestní sazby odnětí svobody stanovené v tomto zákoně se u zvlášť nebezpečného recidivisty zvyšuje o jednu třetinu. Zvlášť nebezpečnému recidivistovi soud uloží trest v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody.

Z citovaných ustanovení trestního zákona je zřejmé, že závěr soudu, že posuzovaný trestný čin spáchal obviněný jako zvlášť nebezpečný recidivista, je pro rozhodnutí o vině i trestu velmi důležitý a má pro obviněného velmi závažné důsledky záležející zejména v uložení výrazně přísnějšího trestu. V souvislosti s problematikou zvlášť nebezpečné recidivy pak vyvstává výrazně do popředí skutečnost, že Česká republika nemůže, přestože je nástupnickým státem ČSFR, vykonávat další trestní řízení ve věcech, kde rozhodovaly soudy se sídlem na Slovensku, a nemůže proto v těchto věcech vykonat případné řízení o mimořádném oprávněném prostředku. Přitom trestní řád České republiky převzatý z ČSFR předpokládá, že v zákonem stanovených případech může být i pravomocný rozsudek v předepsaném řízení před vlastními soudy zrušen, a to zejména došlo-li k vadě, ať již skutkové nebo právní, která měla za následek nespravedlivé rozhodnutí poškozující obviněného. Z tohoto hlediska možné nápravy pravomocného rozsudku v předepsaném řízení před soudy České republiky má rozsudek slovenského soudu povahu rozsudku cizího státu. Dalším problémem je, že podle trestního zákona České republiky je zvlášť nebezpečná recidiva založena na materiálním pojetí této obecné okolnosti podmiňující uložení přísnější trestní sazby. V České republice je obtížné argumentovat nebezpečností činu spáchaného proti zájmům chráněným dnes již cizím státem a dovozovat, že z tohoto důvodu jsou splněny materiální podmínky pro použití ustanovení § 41 odst. 1 tr. zák. v České republice. Neméně důležité je, že podle dlouhodobě uznávané judikatury je podmínkou pro použití ustanovení § 41 odst. 1 tr. zák. provést před soudem důkaz spisy o předchozím odsouzení a potrestání. Bez opatření spisů nepřipadá takové rozhodnutí v úvahu.

Obdobné problémy jsou při posuzování otázky, zda je splněna zákonná podmínka recidivy jako znaku základní, popř. kvalifikované skutkové podstaty, jakož i zákonem uvedené přitěžující okolnosti.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu má proto zato, že tyto problémy měly být odstraněny přijetím zákona České republiky, popř. uzavřením další dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci. Nestalo-li se tak, je nutno pokládat za správné názory vyjádřené v právních větech publikovaných rozhodnutí, které ve svém souhrnu vlastně vyjadřují názor, že rozsudky slovenských soudů, i když byly vyhlášeny před 1. 1. 1993, nemají v České republice pozitivní účinky jako zákonem předpokládané právní skutečnosti.

To platí i s přihlédnutím k názorům vyjádřeným v připomínkovém řízení. Na rozdíl od negativního účinku záležícího v překážce věci rozhodnuté, kdy jsou orgány České republiky vázány z vysvětlených důvodů rozsudky slovenských soudů vyhlášenými před 1. 1. 1993 a jsou povinny jako nástupnický stát je v tomto směru respektovat, jde vlastně totiž v případě přiznání pozitivních účinků záležejících v přihlížení k odsouzení jako právní podmínce zakládající zpětnost o využití určitého oprávnění vyplývajícího z faktu, že takové rozsudky byly učiněny soudem společného státu. Jde o oprávnění, jehož odůvodnitelným cílem z hlediska zásad trestního práva mezinárodního může být jen ochrana zájmů vlastního státu před pachateli trestných činů. Takového oprávnění se mohou orgány České republiky vzdát, aniž by tím porušily práva obviněných zaručená Ústavou České republiky, jakož i své závazky vyplývající z mezinárodního práva.

Argumenty o tom, že tento postup soudů České republiky není spravedlivý, neboť neodůvodněně

zvýhodňuje pachatele, kteří se trestné činnosti dopustili na Slovensku, oproti těm, kteří stejnou trestnou činnost spáchali v Čechách nebo na Moravě, nemají podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu takový význam, jaký jim přiřkládaly v připomínkách Ministerstvo spravedlnosti České republiky a katedra ústavního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Ostatně stejným způsobem jsou zvýhodněni všichni ti, kteří se dopustili trestné činnosti v uvedené době za hranicemi České republiky a byli odsouzeni soudy cizích států. Možnosti přihlídnutí k předchozím odsouzením slovenských soudů by bylo ostatně vázáno na nejistou okolnost, zda se podaří v konkrétních případech opatřit spisy o těchto odsouzeních.

Diferencovaný závěr ohledně účinků rozsudků soudů se sídlem na území současné Slovenské republiky vyhlášených před 1. 1. 1993 z hlediska ustanovení § 21 odst. 2 tr. zák. v tom smyslu, jak jej dovozuje trestní kolegium Nejvyššího soudu, není v rozporu se zásadami trestního práva mezinárodního. Přiznání negativních účinků rozsudku cizího státu neznámá, že by zároveň tomuto rozsudku musel být přiznán pozitivní účinek záležející ve vykonatelnosti takového rozsudku. Vyloučen by byl opačný poměr. Přiznání vykonatelnosti v sobě vždy zahrnuje i účinek *rei iudicatae*.

Pokud jde o námitku Ministerstva spravedlnosti ČR týkající se důsledků skutečnosti, že v některých případech rozsudků slovenských soudů bylo a je pokračováno s ohledem na ustanovení čl. II bod 7 zákona č. 25/1993 Sb. ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice, má Nejvyšší soud za to, že v těchto případech lze na odsouzení hledět, jako by šlo o odsouzení soudem České republiky. Jde totiž o určitou obdobu uznání rozsudku slovenského soudu na území České republiky (vykonání rozsudku je, jak již bylo uvedeno, nejvyšší formou jeho uznání), a to v tomto případě ze zákona, které má stejné důsledky jako uznání takového rozsudku ve zvláštním řízení (§ 384a tr. ř.) na podkladě mezinárodní smlouvy. Obdobné je to v případech, na které pamatuje čl. VI Závěrečného protokolu Smlouvy o právní pomoci mezi Českou republikou a Slovenskou republikou. Zde je třeba připomenout, že po výkonu trestů uvedených v tomto ustanovení nastávají podle trestního zákona České republiky účinky, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Výjimkou je peněžitý trest uložený za úmyslný trestný čin.

Pro úplnost je nutné poukázat na ustanovení § 4 odst. 1, 2, 3 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, a důsledky z nich vyplývající. Podle § 4 odst. 1 do evidence Rejstříku trestů se zaznamenávají též údaje o odsouzení cizozemským soudem, jestliže o uznání rozsudku takového soudu rozhodl Nejvyšší soud (§ 384a tr. ř.). Podle odst. 21 tohoto ustanovení Nejvyšší soud může na návrh Ministerstva spravedlnosti rozhodnout, že do evidence Rejstříku trestů se zaznamenají údaje o jiném odsouzení občana České republiky cizozemským soudem, jestliže se týká činu, který je trestným i podle právního řádu České republiky, a zápis do evidence je odůvodněn závažností činu a druhem trestu, který za něj byl uložen. Podle odst. 3 tohoto ustanovení, jestliže Nejvyšší soud rozhodne o uznání rozsudku podle odstavce 1 nebo o zaznamenání údajů o odsouzení do evidence Rejstříku trestů podle odstavce 2, hledí se na takové odsouzení cizozemským soudem jako na odsouzení soudem České republiky.

1) Redakční poznámka: I bez zvláštního uznání a bez zvláštního ustanovení zákona má cizí rozsudek vždy význam důkazního prostředku důležitého při hodnocení osoby pachatele, možnosti jeho nápravy a pod.